

Vergaderjaar 2016–2017

21 501-02

Raad Algemene Zaken en Raad Buitenlandse Zaken

Nr. 1774

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 15 september 2017

Hierbij bied ik u aan het verslag van de informele Raad Buitenlandse Zaken (Gymnich) van 7 en 8 september 2017.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
A.G. Koenders

VERSLAG INFORMELE RAAD BUITENLANDSE ZAKEN («GYMNICH») VAN 7–8 SEPTEMBER 2017

Tijdens deze informele bijeenkomst van de Raad Buitenlandse Zaken (RBZ) zijn geen besluiten genomen.

Discussie permanente gestructureerde samenwerking (PESCO) en Europees Defensie Fonds (EDF) (gezamenlijk met Ministers van Defensie)

Tijdens de gezamenlijke werklunch van de Ministers van Defensie en van Buitenlandse Zaken werd gesproken over permanent gestructureerde samenwerking (PESCO) en het Europese Defensiefonds (EDF).

PESCO

De Europese Raad van 22-23 juni jl. concludeerde dat er een inclusief en ambitieus PESCO moet komen om de Europese veiligheid en defensie in het huidige geopolitieke klimaat te versterken en het ambitieniveau van de *EU Global Strategy* te verwezenlijken (Kamerstuk 21 501-20, nr. 1247). Tijdens de werklunch spraken de Ministers hiervoor brede steun uit.

Een aanzienlijk deel van de lidstaten kon zich vinden in ambitieuze criteria en verplichtingen en riep op tot een «output-georiënteerd» PESCO. Dat de PESCO-projecten toegevoegde waarde moeten hebben werd ook door Nederland onderstreept. De HV en veel lidstaten spraken hun steun uit voor het door Nederland geïnitieerde PESCO-voorstel tot oprichting van een «militair Schengen» ten behoeve van sneller militair transport door Europa. Daarnaast wezen meerdere lidstaten op het feit dat reeds bestaande bilaterale militaire samenwerkingsverbanden als voorbeeld kunnen dienen voor toekomstige samenwerking in het kader van PESCO. Ook de noodzaak van complementariteit met de Navo kwam aan bod.

HV Mogherini concludeerde dat brede steun bestaat bij lidstaten voor de ingeslagen richting van PESCO. De HV streeft ernaar dat de lidstaten die aan PESCO willen gaan deelnemen hiertoe voor de Raad Buitenlandse Zaken van 16 oktober a.s. een gezamenlijke notificatie sturen naar haar en naar de Raad. Die notificatietekst bevat dan de lijst van gemeenschappelijke PESCO-criteria en verplichtingen waar de Europese Raad van 22-23 juni jl. om verzocht. De HV beoogt vervolgens hierover te kunnen rapporteren aan de Europese Raad van 19-20 oktober a.s. De HV sprak de verwachting uit dat PESCO mogelijk nog eind 2017 kan worden opgericht. De inschatting is dat het overgrote deel van de lidstaten aan PESCO zal deelnemen.

EDF

EU-commissarissen Katainen (Banen, Groei, Investerings en Concurrentievermogen) en Bienkowska (Interne Markt, Industrie, Ondernemerschap en MKB) lichtten het Europees Defensiefonds en het industriële ontwikkelingsprogramma voor de jaren 2019–2020 toe. Onder de lidstaten was er brede steun voor het EDF, waarbij werd opgemerkt dat het fonds zich moet richten op de in EU en Navo verband vastgestelde capaciteitstekorten, en dat er rekening gehouden moet worden met de nog te maken afspraken onder het nieuwe Meerjarig Financieel Kader (MFK). Meerdere lidstaten, waaronder Nederland, benadrukten dat ook het innovatieve midden- en kleinbedrijf (MKB) en systeembouwers toegang tot het fonds moeten hebben. Daarnaast werd het belang van een gelijk speelveld en het toegankelijker maken van toeleveringsketens benadrukt.

Noord-Korea

Hoge Vertegenwoordiger (HV) Mogherini stelde dat met de recente escalatie door Noord-Korea de relaties met de internationale gemeenschap een nieuw dieptepunt hebben bereikt. Zij noemde verschillende elementen ter ondersteuning en versterking van de inzet van de EU. Allereerst is het van belang de recente kernproef en eventuele nieuwe nucleaire of ballistische testen te blijven veroordelen. Daarnaast kan de EU de druk vergroten op het Noord-Koreaanse regime door derde landen te ondersteunen bij een betere implementatie van de bestaande VN-sancties of waar nodig en mogelijk druk opvoeren bij landen om meer te doen in dit opzicht. Verder kan de EU nieuwe autonome EU-maatregelen overwegen. Tot slot kan de EU zoeken naar mogelijke diplomatieke oplossingen.

De aanwezige Lidstaten waren unaniem in het veroordelen van de recente kernproef van 3 september jl. Een militaire optie werd door Ministers als onmogelijk beschouwd. Ministers meenden dat China een groeiend belang in de kwestie heeft en zien dit land dan ook als de sleutel om het Noord-Koreaanse bewind te beïnvloeden.

Het kabinet heeft tijdens Gymnich steun uitgesproken voor de suggesties gedaan door HV Mogherini. Ook steunt Nederland het traject in de VN Veiligheidsraad t.a.v. additionele VN-sancties en aanvullende autonome EU-maatregelen. Verder heeft het kabinet opgeroepen tot uitwijzing van Noord-Koreaanse gastarbeiders en beperking tot een minimum van diplomatieke staf op Noord-Koreaanse diplomatieke vertegenwoordigingen, om zo de mogelijkheden voor het regime om fondsen te verwerven te beperken. Daarnaast is het kabinet voorstander van het ondersteunen van landen bij het adequaat implementeren van sancties en vergroten van de druk op China en Rusland om hun invloed in Noord-Korea te doen gelden.

Net als Nederland spraken vele landen zich tot slot uit voor het zoeken naar dialoog.

HV Mogherini concludeerde dat lidstaten het eens zijn over het verder opvoeren van economische druk op Noord-Korea, onder meer door het ondersteunen van de implementatie van bestaande VN-sancties door derde landen. Verder zal de Raad nieuwe autonome EU-maatregelen overwegen en zoeken naar mogelijkheden om bestaande diplomatieke kanalen te intensiveren en nieuwe te openen, zelfs nu de condities niet gunstig zijn. Voor de hand ligt hierbij het intensiveren van de contacten met Japan, Zuid-Korea en de permanente leden van de VN Veiligheidsraad. Het versterken van het internationale non-proliferatie regime is volgens de HV een ander terrein waarop de Unie zich nadrukkelijker kan richten. Dit is voor het kabinet altijd een belangrijker pijler van het buitenlands beleid geweest.

Midden-Oosten Vredesproces

Uit de discussie kwam naar voren dat er brede overeenstemming blijft bestaan bij de Ministers dat de twee-staten-oplossing de enige levensvatbare oplossing is voor het conflict. De EU zal dit uit blijven uitdragen bij beide partijen, regionale partners zoals Egypte en Jordanië en de VS. Verder steunden Ministers het voorstel van de Europese Commissie om te onderzoeken hoe de Europese steun beter kan bijdragen aan het bereiken van de twee-staten-oplossing.

Ministers spraken verder de wens uit dat de Associatieraad met Israël inhoudelijk goed moet worden voorbereid alvorens een datum vast te stellen. In de ogen van het kabinet zal daarbij het Israëlische nederzettingenbeleid nadrukkelijk aan de orde moeten komen. Ook bestaat er een brede wens tegelijkertijd de dialoog met het Palestijns leiderschap te intensiveren.

Werkmethoden

Er bestond brede overeenstemming bij de Ministers dat de diplomatieke *footprint* van de EU kan worden vergroot en dat het voortdurend evalueren en waar nodig aanpassen van werkmethoden daarom van groot belang is. EU-eenheid, het komen tot een werkverdeling tussen de EU en Lidstaten en een agenda voor de Raad Buitenlandse Zaken die inspeelt op actuele ontwikkelingen zijn door Nederland en verschillende andere Ministers opgebracht als zijnde elementen die noodzakelijk zijn voor het vergroten van de impact van de Europese Unie.

Hoge Vertegenwoordiger Mogherini vatte de discussie samen door te constateren dat er doorgaans eenheid bestaat in de Raad, maar dat alle lidstaten zich moeten blijven inspannen om dergelijke eenheid te bewaren. Zij wees op de collectieve verantwoordelijkheid en wees op de mogelijkheid EU-statements te gebruiken bij bilaterale ontmoetingen met derde landen.

Venezuela

Hoewel dit onderwerp niet formeel was geagendeerd bood HV Mogherini op verzoek van Nederland en Spanje de gelegenheid van gedachten te wisselen over dit onderwerp. Nederland heeft aangegeven dat het van belang is druk uit te oefenen op Venezuela voor het herstel van de democratie. Ook benadrukte Nederland het belang van een vreedzame oplossing voor de politieke impasse. Dit kan enkel door in een dialoog te onderhandelen over een akkoord. Verschillende Ministers wezen, net als Nederland, op dit belang van een goede balans tussen druk en dialoog, alsmede op het belang van steun aan oppositie en steun aan de rol van het Vaticaan, voormalig Spaans premier Zapatero en de VN. In gezamenlijkheid met de overige EU-lidstaten worden verdergaande maatregelen tegen Venezuela niet uitgesloten. Nederland heeft de noodzaak benadrukt in EU-verband verder te discussiëren over de mogelijkheden voor individuele restrictieve maatregelen. HV Mogherini zegde toe ook vanuit EU-perspectief de kwestie in dat kader nauw te blijven volgen en waar nodig te agenderen.

Strijd tegen radicalisering en gewelddadig extremisme (met kandidaat-lidstaten)

HV Mogherini introduceerde het onderwerp door te wijzen op gemeenschappelijke belangen tussen EU en kandidaat-lidstaten op dit terrein, zeker ook in Westelijke Balkan en Turkije. Samenwerken en extra aandacht voor «*lone wolves*» en «*Foreign Terrorist Fighters*» (FTF) horen om die reden hoog op de gezamenlijke agenda te staan.

Ministers wezen in dit verband op bestaande samenwerking op terrein van «*Rule of Law*» en juridische samenwerking tussen relevante agenties en diensten in EU en kandidaat-lidstaten alsmede op het belang van economische ontwikkeling en scholing, en de noodzaak van hervormingen in de kandidaat-lidstaten.

Het kabinet heeft aandacht gevraagd voor «*homegrown*» terrorisme, radicalisering via internet, toenemend aantal aanslagen op «soft targets», toename in gebruik van gemakkelijk toegankelijke middelen en terugkerende uitreizigers. Om deze kwesties adequaat te adresseren dient samenwerking zich te richten op informatiedeling, noodzaak voor het verder ontwikkelen van repressieve middelen zoals sancties en preventie door middel van een «*community approach*», het betrekken van leraren, families en anderen. Ook heeft het kabinet gewezen op het belang van de Global Counter Terrorism Forum (GCTF) waarvan Nederland – met Marokko – co-voorzitter is.

HV Mogherini vatte de discussie samen door de noodzaak tot samenwerken te onderstrepen. Ook benoemde zij dat het van belang is dat de (kandidaat-)lidstaten respect hebben voor religieuze identiteit en minderheden deel kunnen uitmaken van de Europese gemeenschap. Zij sloot af met te wijzen op het belang van economische ontwikkeling én hervormingen op het terrein van «Rule of Law» in de kandidaat-lidstaten.

Resilience in Oostelijk Partnerschap (OP) (met Oostelijk Partnerschapslanden)

Aansluitend aan Gymnich werd een sessie georganiseerd door het Estse EU-Voorzitterschap over *resilience* in het Oostelijk Partnerschap.

HV Mogherini wees aan het begin van de discussie op de hechte banden tussen EU en de landen van het OP. De aankomende Top met de landen van het OP als zodanig straalt commitment van de EU ten aanzien van de OP-partners uit. Samen met de concrete resultaten van bestaande samenwerkingsprogramma's vormt het herbevestigen van de betrokkenheid van de EU met de OP-landen het belangrijkste resultaat. Ook verwees zij in dat verband nog naar het belang van de verschillende bilaterale programma's en overeenkomsten van de Unie met de respectieve OP-partners.

Overig

Jemen

Nederland maakte van de gelegenheid gebruik om als voorbeeld van het belang van EU-eenheid de Jemen resolutie voor de MRR onder de aandacht te brengen en lidstaten op te roepen NL daarin te steunen.

EU-Mensenrechtenbeleid ten aanzien van natuurbeschermers

In het AO Gymnich deed het kabinet de toezegging uw Kamer te informeren over het EU- mensenrechtenbeleid ten aanzien van natuurbeschermers (Kamerstuk 21 501-02, nr. 1772). De bescherming van mensenrechtenverdedigers, waaronder deze activisten, komt aan de orde in het huidige EU Actieplan voor mensenrechten en democratie (2015–2019). Wanneer de rechten worden geschonden van mensenrechtenverdedigers in moeilijke situaties wereldwijd, inclusief mensenrechtenverdedigers die zich inzetten voor kwesties rondom landrechten, landroof en klimaatverandering, kunnen zij een beroep doen op het mechanisme ProtectDefenders.eu. Dit mechanisme staat deze mensenrechtenverdedigers bij door middel van trainingen, capaciteitsopbouw en tijdelijke relocatie in geval van nood. De Commissie heeft «*Sector Guides on Implementing the UN Guiding Principles on Business and Human Rights*» ontwikkeld waarin bedrijven worden geïnformeerd over hun verantwoordelijkheden t.a.v. deze rechten. Schendingen van deze rechten worden aan de orde gesteld in EU-mensenrechten dialogen met autoriteiten in landen waar de rechten

van m.n. inheemse groepen onder druk staan. Het kabinet zal in EU-verband aandacht blijven vragen voor deze groep van mensenrechten-verdedigers.

Nederlandse bijdragen aan civiele missies EUBAM Rafah en EUPOL COPPS

Het kabinet maakt van de gelegenheid gebruik uw Kamer te informeren dat de Nederlandse bijdragen aan de *European Border Assistance Mission* (EUBAM) in Rafah, de *European Union Co-ordinating Office for Palestinian Police Support* (EUPOLL COPPS) in Ramallah en de *United Nations Disengagement Observer Force* (UNDOF) zijn verlengd. De Nederlandse bijdrage aan EUBAM Rafah bedraagt 3 personen die op stand-by staan en loopt tot en met 1 september 2018. De Nederlandse bijdrage aan EUPOL COPPS bedraagt 5 personen en loopt tot en met 1 juli 2018. De Nederlandse bijdrage aan UNDOF bedraagt 2 personen en loopt tot en met 1 september 2018.